

בנין יעקב

פרשת ויקהל

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעודד הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספירים

תוכן הענינים

פרשת ויקהל

גודל מעלת הזריזות בעבודת השי"ת.....ג

טבת תשפ"א

© כל הזכויות שמורות

להערות אפשר לפנות לטל-פקס : 02-999-8201

או למייל : 3122131@GMAIL.COM

ניתן להשיג הקונטרס

בירושלים : 053-31-53-661 050-41-75-336

בבית שמש : 052-76-30-720

כמו כן ניתן להשיג את סדרת הקונטרסים

בנין יעקב על המועדים

אלול - תשרי • חנוכה • שובבי"ם • פורים – ד' פרשיות

חודש ניסן - חג הפסח - ספירת העומר • שבועות • בין המצרים

וכן בנין יעקב על התורה: בראשית • שמות

פרשת ויקהל

גודל מעלת הזריזות בעבודת השי"ת

טעם שנחסרה אות משמותם של הנשיאים

בפרשתן (שמות לו כז) "והנשאים הביאו את אבני השהם ואת אבני המלאים לאפור ולחשן". ברש"י מביא מאמר חכמינו ז"ל: מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה, ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה, אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין אותו, כיון שהשלימו צבור את הכל, שנאמר (שם פסוק ז) "והמלאכה היתה דים", אמרו נשיאים מה עלינו לעשות, הביאו את אבני השהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה. ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאים כתיב.

וכבר תמהו המפרשים מדוע נענשו הנשיאים על מה שהמתינו מלהביא את נדבתם, והלוא כוונתם היתה לטובה, ואדרבא כאשר נתבונן בסברת הנשיאים שאמרו 'יתנדבו צבור תחילה מה שמתנדבין, ומה שמחסירים אנו משלימין' נראה לכאורה שמענתם מורה על ידידות מיוחדת, ואדרבא התנהגות כזו נובע בדרך כלל מקירבה יתירה, שרוצה להיטיב עם חבירו וידידו ולתת לו מה שחסר לו באמת, ולכן מחכה וממתין לראות מה יחסר לו ואז ישלים את החסר.

ובמו שמצינו דוגמא כעין זה בימינו, שבנוהג שבעולם לתת מתנות או ספרים לחתן הבר מצוה וכדומה. והנה כלל המשתתפים רגילים לקנות ספר בלא

לדקדק כל כך איזה ספר יהיה יותר תועלת לחתן הבר מצוה, אלא העיקר שלא לבוא בידיים ריקניות, אך המקורבים יותר או בני המשפחה, כן מתענינים קצת ומבררים איזה ספר יהנה יותר את החתן, אמנם לפעמים יש ידידים אמיתיים קרובים ביותר, שבאמת רוצים בטובתו של חתן הבר מצוה, על כן מסכמים איתו מרם חגיגת הבר מצוה, שבעת שמחת הבר מצוה אכן לא יביאו שום מתנה, אלא ימתינו עד אחר הבר מצוה, לראות איזה ספרים עדיין לא קיבל, והם ישלימו את החסר. נמצא שענין זה מראה על ידידות מיוחדת, ומדוע אם כן נחשב דבר זה אצל הנשיאים לעון, ולמה נענשו על כך ונחסר אות משמם.

המניעה מהמצוות מפני השבונות ופולולים מקורה מגאזה וגסות רוח

ובבלי יקר מבאר דחטא הנשיאים היתה שהתגאו על בני ישראל, ורום לבכם הביאם לידי זה שהתנדבו לכסף, באמרם: יתנדבו הציבור ומה שהם מחסרים אנו משלימין, וכל זה דרך גאווה וגאון היא שיאמר אדם יש לאל ידינו למלאות מה שהם מחסרים, ועל כן הזכיר נדבתם אחרונה כי כל המגביה את עצמו הקדוש ברוך הוא משפילו.

ויבואר הדברים, על פי המובא מהרה"ק בעל החידושי הרי"ם זיע"א^[א], דהנה השי"ת הרי אינו צריך לכסף ולזהב וכמאמר הכתוב (חגי נ ח) "לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבקות", וכל רצונו אינו אלא שיבער האדם בהשתוקקות לקיים מצוות השם בוריוות ובהתלהבות, נמצא שחלק האדם בנדבת המשכן אינו אלא

(א) וכה דבריו הק' (בספרו על התורה) שאין להקב"ה חפץ בזהב וכסף, אלא כל רצונו הוא שיבער האדם בהשתוקקות לקיים מצוות השם בוריוות ובהתלהבות, כן נמי אין מקום לומר שיביאו את אשר יחסר, כי אין לקב"ה שום חסרון וצורך, וכל רצונו אינו אלא בנשיאת לבם של בני ישראל בהבאת התרומה מתוך זריוות [ואילו העשיה בפועל אינה אלא בסיעעתא דשמיא]. לכן נחסר אות י' משמם, שאות זו מרמזת על שם 'יהודי', כי עיקר יהדות של ישראל תלוי בוריוות והתלהבות. לעבודתו יתב"ש.

הרצון והזריזות לקיים צווי הבורא, ואם כן אין ראוי להאדם לערוך חשבונות ולחשוב מחשבות מה ואיזה מין נדבה עדיף להביא, כי הרי הקב"ה אינו צריך לעצם תרומתך הגשמי, אלא שתעשה מה שצוה אותך.

ולפי זה נמצא שמכרת הנשיאים היתה מחשבה פסולה מעיקרה, כי מה מקום לחשוב חשבונות ולדון 'ומה שמחסירים אנו משלימין אותנו' וכי השי"ת חסר כלום, ואם כן אין שום תועלת להמתין עד שיגמרו כולם להתנדב, כי המטרה אינו הזהב והכסף, אלא עצם ההבאה והרצון היא גופא הנחת רוח לפניו יתברך, שאמר ונעשה רצונו, ועל כן נחסר אות יו"ד משמם, כי אות זו מרמזת על שם 'יהודי', כי עיקר היהדות של ישראל תלוי בזריזות והתלהבות לעבודתו יתברך שמו.

בקיום המצוות אין לערב חשבונות ונגיעות

ובעין זה מבאר הגר"ז מבריסק זיע"א, מפני מה נענשו הנשיאים שנחסרה אות משמם, והלא כל כוונתם לא היתה אלא לשם שמים וכל חשבונם לא היה אלא חשבון של מצוה, שהרי לא נתכוונו אלא להשלים את אשר לא יביא הציבור, ואם כן טובה היתה כוונתם.

ברם, כאשר מוטלת על אדם חובת קיומה של מצוה, הריהו חייב לבטל כל החשבונות ואין לו אלא לעשות רצון בוראו. וכיון שנדבת המשכן היתה מצוה, לא היה בכח כל חשבון שבעולם לבטלה ולהמנע מנתינת התרומה, ולא היתה רשות לבטל מצוה זו אף בסברא העולה על הדעת, ומשום כך נענשו הנשיאים.

העובד את השי"ת בתמימות תפילתו מתקבלת בלא שידקדקו אם ראוי הוא לכך

והנה העובד את השי"ת בדרך זה ואינו עושה חשבונות וסברות, זוכה שגם מן השמים מתנהגים עמו מדה כנגד מדה, וכמו שהוא לא עשה חשבונות ופלפולים למצוא עילה וסברא האריך יוכל לבטל את המצוה, אלא עשה את המוטל

עליו משום שכך צוה הבורא, בלא לחקור ולברר למה ומדוע, כמו כן בעת שיהודי זה יעמוד להתפלל לפני הקב"ה ויבקש על נפשו והצטרכויותיו, לא יבדקו מעשיו לראות אם אכן ראוי הוא לפי מעשיו שתתקבל תפילתו, אלא כמו שהוא עשה המצוות בלא חשבונות, כך מן השמים ישפיעו עליו גם כן במתנת חנם אף על פי שאין מגיע לו מצד מעשיו, ויקבלו תפילתיו בלא חשבונות.

יקיים מצות צדקה בלא לדקדק אם העני הגון

וננוע הדבר בפרט לגבי מצות צדקה, שלפעמים עולה בלב האדם מחשבה על מאן דהו המבקש צדקה שהוא אינו ראוי לכך, ולכן מונע עצמו מלעזור לו, ואף מצדיק את עצמו בטענה וסברא שמא עני זה הוא בכלל אלו שנאמר עליהם (כבא בתרא ט:): הכשילים בבני אדם שאינם מהוגנים, וכן יש אנשים שמונעים עצמם ממתנת צדקה באמתלאות שונות שאין מצוה לעזור לזה כי יש לו די והותר ואינו אלא בא במרמה, וכיוצא בזה טענות וסברות שהיצר הרע מעלה על לב האדם כדי להכשילו ולמונעו ממצות צדקה.

אכן כאשר יתבונן האדם באמת שהרי בכל רגע ורגע אנו תלויים ועומדים במי שאמר והיה העולם, ועינינו נשואות אליו שיעשה עמנו חסד ורחמים אף על פי שאיננו ראויים וכדאיים לכך מצד מעשינו, ואם כן האיך נדון את הזולת ונמנע מלעזור לאחרים בסברות של אינו ראוי וכדומה, והלא במדה שאדם מודד בה מודדין אותו מן השמים, ועל כן אם יתנהג האדם עם העניים באופן של לפנים משורת הדין ויתן לו מתת יד הגונה אף על פי שלפי ראות עיניו נראה לו שאינו הגון וראוי לכך, אזי מדה כנגד מדה יתעורר אף עליו רחמים מן השמים לחוננו במתנת חנם אף על פי שאינו ראוי ואינו כדאי.

יתכן שהחשבונות והפלפולים בענין המצוות אינו אלא מצד מדת העצלות

ומהנאון ר' ירוחם הלוי לייבוביץ זצ"ל המשגיח ממיר, מובא הסבר נוסף לבאר מדוע נענשו הנשיאים על ששהו מלהביא נדבתם תחילה, והרי בפשטות

כוונתם היתה לטובה. ותירץ, דהנה אפילו אם נאמר שהחשבון שעשו הנשיאים היה מוצדק ונכון מצד הסברא, מכל מקום יש עדיין צד לומר שסברא זו באה להם רק מצד עצלות שנוזקה בהם, ושמא כל בנינם לא נבע אלא מצד היצר שהטעה אותם להתעצל בתרומת המשכן.

ובעין המשל הנודע שמסופר על יהודי עובד השי"ת שמחמת גודל פרישתו מהבלי עולם הזה קבל על עצמו להתענות תענית יחיד, והנה בקומו משנתו הרגיש בעצמו צמאון גדול, וכמובן שנמנע מלשתות מים מפני תעניתו, אך מיד נתישב בדעתו ודן בעצמו, דמי יודע אם הסיבה שמנע עצמו משתית המים היתה מחמת תעניתו וכדי לעשות נחת רוח לבורא יתברך, ואולי זה שלא שתה אינו אלא מפני עצלות שנתפסה בו שנתעצל לילך עד הבאר ולשאוב מים, ועל כן החליט בדעתו לכתת רגליו עד הבאר ולשאוב מים, ואז אף שכבר היו המים בהישג ידו, אף על פי כן נמנע מלשתות, הנה זו היא הוכחה שמניעתו מהמים אכן היתה לשם שמים.

ועל פי זה ביאר הגאון זצ"ל הטעות שהיתה בחשבונם של הנשיאים, שעל אף שאכן היה להם חשבון נכון וסברא מוצדקת, בכל זאת היה אליהם לחשוש שמא חשבון זה נתעורר אצלם רק מצד עצלותם, ועל כן נחשב זאת להם לפגם ונחסר אות יו"ד משמותם.

טעם שנחסר משמם דייקא האות יו"ד

ומבאר עוד בכלי יקר (הנוכר לעיל) דהיינו טעמא שנחסר משמותם דייקא אות יו"ד כי רק אות אחת מן השם הגדול חקוק בשם נשיא דהיינו היו"ד, ועל ידי שהתנשאו בדבריהם לקח ה' מן שמם אות זה משמו יתברך המורה כולו על גדר הענוה כמבואר בפסוק (שמות כ כא) "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך", ודבר זה סוד מסודות התורה. וצורת היו"ד מורה גם כן על הענוה והקמנות.

ונראה להוסיף עוד טעם בזה, דהנה אות יו"ד מורה על תפקידו של היהודי בעולם הזה לקיים מצות בוראו בלא חשבונות והתחכמות, אלא תהיה

כוונתו שלימה כדי לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו, וזו היא נקודת העבודה של האיש הישראלי, וכיון שהנשיאים טעו בנקודה זו על כן נחסר מהם דייקא אות היו"ד המורה על שורש העבודה המוטלת על כל יהודי[כ].

עיקר היהדות תלוי במדת הזריזות ובלא זה אינו השוב לכלום

ובספר שפתי צדיק (פרשתן - תר"ע) מביא בשם זקנו החידושי הרי"ם זיע"א שאמר: שמכאן משמע שעיקר היהדות תלוי בזריזות והתלהבות לעבודתו יתברך שמו, ומחמת שלא עשו בזריזות נחסר אות יו"ד, כי עיקר היהודי אם עושה הדבר בזריזות ובלי עצלתיים, ובלא זה אינו חשוב לכלום, ומבאר שם שעל כן תיקנו לומר על כל מצוה הנני מוכן ומזומן לקיים מצות כו', כדי שנעשה על ידי זריזות והכנה יתירה ולא נעשה בקרירות כמו שיקרה לפעמים בעוונותינו הרבים, ואם עושים כן נוכל לצאת לעולם מתוך החשיכה.

נדבת המשכן היתה בשמחה ובזריזות יתירה

ואכן מצינו בנדבת המשכן שהיתה נדבתן בזריזות יתירה כדאיתא במדרש (תנחומא פקודי יא) בשעה שבא משה ואמר לישראל קחו מאתכם תרומה שמחו שמחה

(ב) ומוענין לענין מצינו כעין סברא זו, מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי מאטל מסלאנים זיע"א שפגש פעם קבוצת בחורים שעסקו בשחוק וקלות ראש שאין רוח חכמים נוחה הימנו, פנה אליהם ר' מאטל להוכיחם, ואמר, הנה בתורה הק' מצינו כמה פעמים ענין הצחוק, אצל ישמעאל נאמר (בראשית כא ט) "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק" ופירשו חכמינו ז"ל (עיי"ש בפירוש רש"י) שהלשון 'מצחק' מורה על עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, ואילו בעת לידת יצחק מצינו שנאמר בתורה (שם פסוק ו) "ותאמר שרה צחק עשה לי אלוקים כל השמע יצחק לי", ופירשו המפרשים שנתרבה השמחה בעולם וכולם שמחו בשמחתה, ולכאורה יוקשה מאי שנא האי צחוק שמורה על עבודה זרה, מהאי

גדולה והביאו הנדבה בשמחה ובזריזות, וכו', ולשני בקרים הביאו הכל, וכן כתיב (שמות לו, ה ז) "והמלאכה היתה דים וגו' ויאמרו אל משה לאמר מרבים העם להביא", להודיעך כמה נזדרזו ישראל במלאכת המשכן שלאחר שני ימים בקשו חכמי לב להביא את נדבתם ולא יכלו שכבר נאמר ויצו משה וגו' והיו הנשיאים מצירין על שלא זכו בתרומת מלאכת המשכן כלום, אמרו הואיל ולא זכינו בתרומת מלאכת המשכן כלום אם כן ניתן בכנדי כהונה, אמר הקדוש ברוך הוא בני שטרחו ונזדרזו במשכן יכתב שבחן במשכן בתורה, לפיכך כתיב 'והמלאכה היתה דים', והנשיאים שנתעצלו חסר אות אחת משמותם שכן כתיב והנשיאים חסר ו' אחת.

וראה מה שכתב האור החיים בביאור הכתוב (שם פסוק כ) "ויצאו כל עדת בני ישראל". פירוש שיצאו כולם כאחד בזריזות להביא ולא היה בהם אחד שנתעכב מחבירו. וכן איתא ברבינו בחיי "ויצאו כל עדת בני ישראל וגו' ויבאו". שהכתוב הזה יורה זריזותם של ישראל, כי הביאו הנדבה בזריזות ובחריצות.

הקרבת הנשיאים היתה באחדות ובענוה יתירה

אמנם מדה טובה מרובה, מצינו שבקעת שהביאו הנשיאים את נדבתם, נהגו בענוה יתירה ובאחדות גדולה, וכמו שכתב בזה רבינו החפץ חיים זיע"א בספרו זכור למרים (פרק יא) שמצינו אצל חנוכת המשכן שהיה לו להקב"ה נחת רוח מהנשיאים על ידי האחדות הנעשית בישראל על ידם.

ומבאר הענין במשל למה הדבר דומה, לאחד שהיה עשיר מאד שלא נמצא כמוהו בכל העולם, והיו לו כמה בנים, והיו כל בניו סוחרים גדולים ומחוכמים לחשוב מחשבות ואופנים איך לעלות בעשירות ובמסחר, והיה לכל אחד קנאה רבה על חבירו, וכל אחד בכל כחו חפץ לעלות על חבירו בכמה מעלות.

צחוק שמורה על שמחה, אלא שההבדל ביניהם הוא שכאן נוסף בו אות יו"ד, כלומר כאשר הצחוק הוא באופן הכשר והראוי ליהודי, אזי משובחת היא ומורה על מדת השמחה, מה שאין כן כשה"ו חסר היו"ד, מורה על שפלות נוראה רח"ל ועבודה זרה.

ויאמר להם חכם אחד, למה לכם להתיגע כל כך, כל אחד בפני עצמו. הלא אין סוף לעמלכם, זה מתקנא בזה וזה בזה מי יודע מה יהיה הסוף מזה. טוב יותר שתהיו אוהבים זה לזה וממש כאיש אחד האוהב את כל איבריו ואין שייך בהם קנאה ושנאה, ואז תהיו כולכם אצל אביכם חביבים כמו שנולד לו בן יחיד לעת זקנתו, וממילא כל עשירותו לכם לבד הוא, ועשירותו הלא יספיק לבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות. ככה בענינינו, הקב"ה הוא אבינו אשר לו הגדולה והגבורה והתפארת וגו' כי כל בשמים ובארץ, ושמו שדי [להורות שדי באלהותו לכל בריה].

והנה בעשיית המשכן היה לכולם לב אחד לאבינו שבשמים לעשות רצונו, ובעת גמר המשכן שהיה אז זמן חינוכו, היה אז זמן שכל אחד התחכם כל אחד בפני עצמו איך לעשות רצון הקב"ה, והיה שם נתנאל בן צוער נשיא ישכר ויעין להם שיהיו כל נדבתם של זה כזה ולא יעדיף אחד על חברו. [כדי שלא תפול קנאה בין איש לרעהו על ידי שהאחד יגדיל הענין יותר מחברו, כמו שמצינו אצל קין והבל] והיה לו להקב"ה נחת רוח מזה, עד שאמר להם אתם עשיתם אופן כזה כדי שתהיו כולכם אוהבים זה לזה ולא תפול קנאה ושנאה ביניכם קחו אותי גם כן ביניכם [כדאיתא במדרש] ואתן לכם השבת שלי. (והיינו אף דקיי"ל דקרבן יחיד אינו דוחה את השבת, אכן בזה הקריבו הנשיאים את קרבנם גם בשבת).

ויותר מזה שלכל נשיא ונשיא ניתנה בתורה פרשה אחת בפני עצמה, ולא נאמר בתורה מאמר לראשון ולהנשארים יאמר בדרך כלל שהיתה ההקרבה כן לכל אחד ואחד, שאם כן היה גרעון לכבודם, והם הלא שמרו כבוד זה לזה, והוא כבוד גדול שכל כלל ישראל מספרים בכל שנה את נדבותם.

ומזה נידון לכל ישראל, אם היו באמת אוהבים זה לזה כהוגן, ממילא היתה מתוספת השפעה לכל אחד ואחד בענינינו, כי לא קצרה יד ה' מהושיע ח"ו.

מדה טובה מרובה ממדת פרענות כהנה וכהנה

עוד זאת נמצינו למדים עד כמה גדולה ויתירה מדה טובה ממדת פרענות חמש מאות פעמים כהנה וכהנה, כי על שאיחורו הנשיאים להביא תרומת ה'

למשכן לא נחסר מהם רק אות אחת אות יו"ד משמם, ולעומת זאת בעת שהשלימו מעשיהם והקדימו להביא לחנוכת המזבח, הוסיף להם הכתוב פרשה ארוכה בתורה, כאשר לכל נשיא ונשיא ניתנה בתורה פרשה אחת בפני עצמה, ולא הסתפקו בהזכרת סדר הקרבת הראשון, ולהנשארים היה יכול לומר בדרך כלל ביום השני הקריב וגו' כמשפט הראשון וגו', הרי לנו שבשכר שהקדימו וזרזו עצמם להביא לחנוכת המזבח ניתנה להם פרשה שלימה לכל אחד ואחד, כי מדה טובה ושכרה מרובה עד מאוד.

ויהי רצון שנוכה לעבוד את השי"ת ולקיים מצותיו בזריזות יתירה ובענוה, ולהטות שכם אחד לעבדו יתברך כאיש אחד בלב אחד באחדות ודיבוק חברים.

